BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA VATANPARVARLIK XISSINI TARBIYALASH

Mamazulunova Farida Xasanovna
Andijon viloyati Asaka tumani 52 umumta’lim maktab o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada muallif aynan boshlang‘ich ta’limda bolalr ongiga vatan tuyg‘usini singdirish, o‘zi yashayotgan olam, maxallasi haqida tushuncha berish, buyuk simolar, ularning vatanparvarligi to‘g‘risida tushuntirish kerakligi haqida ko‘rsatishga xarakat qilgan.

Kalit so‘zlar: Vatan, vatanparvarlik, vatan tuyg‘usi, axloqiy, olam, boshlang‘ich ta’lim, ta’lim poydevori, xulq atvor, xurmat, hamjixatlik.

Аннотация

В данной статье автор постарался показать, что необходимо прививать в сознании детей чувство Родины, давать представление о мире, в котором он живет, своем окружении, рассказывать о великих деятелях и их патриотизме в начальное образование.

Ключевые слова. Родина, патриотизм, чувство Родины, мораль, мир, начальное образование, основы образования, поведение, уважение, солидарность.

Annotation

In this article, the author tried to show that it is necessary to inculcate the sense of homeland in children's minds, to give an understanding of the world in which he lives, his neighborhood, and to explain about great figures and their patriotism in primary education.

Keywords. Motherland, patriotism, sense of country, moral, world, primary education, foundation of education, behavior, respect, solidarity.

Mamlakatimizda ta’limning ustivor sohaga aylantirilishi o‘sib kelayotgan yosh avlodni pishiq-puxta bilimga, yuqori ma’naviy va ahloqiy xususiyatga ega bo‘lishini ta’minlaydi.

Vaholanki, bolaning dunyoqarashi, didi, salohiyati shakllanadigan maktabgacha va boshlang‘ich sinflarga eng yetuk, eng tajribali murabbiylar biriktirilishi ba masalani to‘g‘ri xal bulishiga sabab bo‘ladi.

Zamonaviy boshlang‘ich ta’limning o‘zi nimadan iborat bo‘lishi kerak? Bola 1-4-sinflarda qanday bilimga ega bo‘lishi lozim? Ularning tarbiyasi qanday bo‘lishi kerak?

Ta’lim tizimidagi jiddiy izlanishlar, ko‘p yillik tajribalar shuni ko‘rsatmoqdaki, boshlang‘ich ta’lim – ta’limning poydevori, uni rivojlantirmay turib ta’limda yuqori natijalarga erishib bo‘lmasligini isbotlamoqda. Boshlang‘ich ta’limni yetarli olmagan, savodxonligi talab darajasiga yetmagan bola yuqori sinfda ham “oqsash”ni davom etdiradi. Shunday hollarning bo‘lmasligi uchun bolaga bog‘cha yoshidan va kichik maktab yoshidagi ta’lim – tarbiyasiga alohida e’tibor berish kerak.

Agar muallim boshlang‘ich sinfda o‘quvchilarning fe’l – atvorini, qobilliyatlarini individual kuzatib borish uslubini yaxshi bilmasa, yoki yetarli e’tibor bermasa, uning mustaqil fikr yurita olishi, ichki qobiliyatlarini ro‘yobga chiqarishini o‘rgatmasa, yetaklay bilmasa, bolaning savodxonligi talab darajasiga ko‘tarilmaydi.

Boshlang‘ich ta’limda bolalarga vatanparvarlik xissini shakllantirib borish ham o‘z samarasini ko‘rsatadi.

Milliy tarbiya tizimida, millat ma’naviyatini tiklash va rivojlantirishda o‘quvchilarda boshlang‘ich sinfdanoq milliy g‘urur va iftixorni o‘stirish, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, shuningdek, milliy o‘zlikni anglash tuyg‘usini shakllantirish, bu borada esa ta’lim muassasalarda ma’naviy muhitni barqarorlashtirishga xizmat qiluvchi samarali usullardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Samarali tashkil etilgan ta’lim asosida singdirilgan vatanparvarlik tushunchasi o‘quvchilarning xulq - atvorida, oilasida, keyinchalik mahallada, mehnat jamoalarida, o‘quv muassalarida rivojlanib, shaxsning ongi va qalbiga mustahkam singib boradi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishga yo‘naltirilgan tarbiya (odobnoma) fanidan bir soatlik dars ishlanmasini havola etamiz.

Vatanparlik tuyg‘usini shakllantirish

Mavzu «Men yashayotgan olam. O‘zbekiston vatanim mening».

Maqsadlar:

Ta’limiy: mavzu borasida mukammal tushuncha berish, yosh avlod qalbida kindik qoni to‘kilgan tuproqqa, ona yurtiga muhabbat uyg‘otish, o‘z hayotini Vatan, xalq, millat taraqqiyoti va gullab-yashnashiga bag‘ishlagan vatandoshlarimiz haqida keng qamrovli bilim berish;

Tarbiyaviy: o‘quvchilarga eng avval oilada, so‘ngra maktabda shakllanib boruvchi men yashayotgan olam vatanparvarlik tuyg‘usining tarbiyaviy ahamiyatini tushuntirish hamda guruhlarda ishlash orqali ularda bir-biriga nisbatan o‘zaro hurmat va hamjihatlik hissini shakllantirish;

Rivojlantiruvchi: mustaqil fikrlashga, o‘z fikrini qisqa va dalillar asosida erkin bayon etishga o‘rgatish.

Bajariladigan vazifalar:

1. O‘quvchilar ongiga O‘zi yashayotgan olam, vatan tuyg‘usi, milliy iftixor va milliy g‘urur tushunchalarini mukammal singdirish.

2. «Buyuk simolar, vatan tuyg‘usi va milliy g‘urur bilan yashagan bobolar» mavzusidagi matn bilan atroflicha tanishtirish.

3. O‘quvchilar tomonidan matn mazmuni va mohiyatining chuqur o‘zlashtirilishiga erishish.

4. «Vatan» she’rini ifodali o‘qish. Shu mavzudagi maqollar bilan tanishish.

Jihozlar: buyuk siymolar aks etgan rasmlar, tarqatma materiallar, bukletlar, qo‘shimcha adabiyotlar, guruhlarda ishlashda rioya qilinuvchi qoidalar aks etgan rangli slaydlar.

Dars jarayonida qo‘llaniluvchi metodlar: suhbat, savol-javob, «Klaster», «Venn diagrammasi», «Qizil va yashil kartochkalar bilan ishlash» metodlari.

Darsning borishi

O‘qituvchi tomonidan guruh¬larda rioya etilishi lozim bo‘lgan «Oltin qoida»lar yozilgan plakat doskaga ilib qo‘yiladi:

1. Mavzudan uzoq ketma.

2. Avval o‘yla, keyin so‘yla.

3.Oz va soz so‘zla.

4.O‘zgalar fikrini hurmat qil, tingla!

I. Ommaviy tarzda ishlashda qulay hisoblangan «Klaster» metodi yordamida o‘quvchilarniing o‘zi yashayotgan olam, vatan haqidagi tushunchalari umumlashtiriladi.

Bu metod o‘quvchilarni mavzuni aniq va erkin bayon qilishiga, ketma-ketlikda fikrlashiga yordam beradi. Shuningdek, fikrlarini jadal, qisqa va lo‘nda ifoda etishda katta ahamiyat kasb etadi.

II. «Buyuk simolar, vatan tuyg‘usi va milliy g‘urur bilan yashagan bobolar» matni o‘qib, tushuntiriladi:

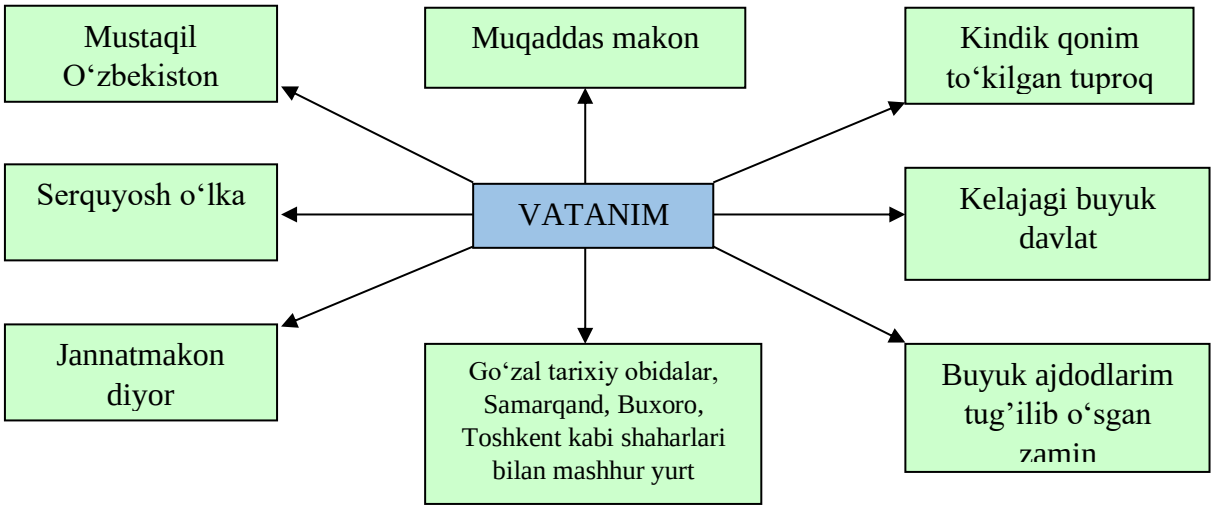
Vatan haqida gap ketganda «Vatan - bu sening kindik qoning to‘kilgan tuproq», «Sening ota-onang, avlod-ajdoding tug‘ilib, o‘sgan joy», deyiladi. Shu sababdan biz ona yurt tuprog‘ini, uning go‘zal bog‘larini, baland tog‘larini, jo‘shqin oqayotgan daryolarini, paxtazor va bug‘doyzorlarini, qiru adirlarini, qushlarini, qo‘yingki, jamiki boyliklarini yurakdan sevamiz, Natijada mana shu tuyg‘u orqali qalbida o‘zi yashayotgan olamga vataniga xurmat xissini shakllantiriladi(1-rasm).

Yurtimiz juda ko‘p vatanparvarlar, sarkarda va qahramonlarni tarbiyalagan. Amir Temur, Najmiddin Kubro, Jaloliddin Manguberdi, Pahlavon Mahmud kabi vatanparvarlar jasorati bizga o‘rnakdir.

Siz Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Abu Rayhon Beruniy, Burhoniddin Marg‘iloniy, Ahmad Farg‘oniy, Xorazmiy kabi buyuk bobolarimiz haqida ko‘p eshitgansiz. Ular o‘zlariga tug‘ilib o‘sgan joy nomlarini taxallus qilib olganlar. Bu ulug‘ allomalarimizning o‘z vatanini nechog‘lik sevganligi, u bilan faxrlanganligidan dalolatdir.

Bizga ma’lumki, xalqimizning Behbudiy, Munavvarqori, Abdulla Qodiriy, Cho‘lpon, Fitrat, Elbek, Usmon Nosir kabi buyuk farzandlari Vatanimiz ozodligi, erki yo‘lida kurashib, qurbon bo‘lganlar. Ularning pok nomlari mustaqillik tufayli oqlandi. O‘zbek xalqi bu

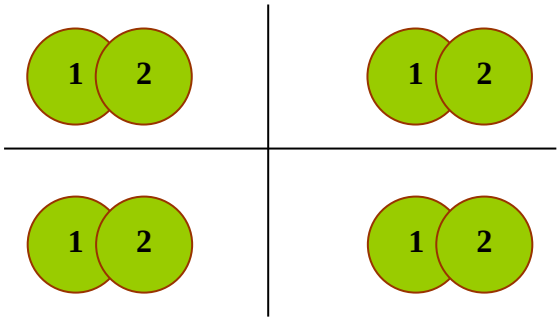
vatandoshlarini hech qachon unutmaydi.

1-rasm. «Klaster» metodidan foydalanish

III. «Venn diagrammasi» metodi asosida o‘quvchilarning matn yuzasidan olgan bilimlarini mustahkamlash («Venn diagrammasi» 2 ta yoki 3 ta halqaning o‘zaro kesishuvidan hosil bo‘ladi. Biz 2 halqa kesishuvi misolida berib o‘tamiz).

Dastlab sinf yozuv taxtasi teng 4 ga bo‘linib, quyidagi chizma chiziladi(2-rasm):

2-rasm. Venn diagrammasi metodidan foydalanish

Shunga muvofiq tarzda sinf o‘quvchilari ham 4 guruhga ajratib olinib, har bir guruh nomlanadi. Guruhlarga tarqatma materiallar asosida quyidagicha topshiriqlar beriladi:

1- guruh:

1) Siz Vatan ravnaqiga qanday xissa qo‘sha olishingiz mumkin?

2) Vatanparvarlik xislatiga ega insonlarda qanday sifatlar tarkib topadi?

2- guruh:

1) Millat ravnaqiga hissa qo‘shgan qaysi zamondoshlarimizni bilasiz?

2) Sizningcha, Vatan tuyg‘usi nima?

3- guruh:

1) Vatan deganda ko‘z oldingizga nimalar keladi?

2) «El qudrati chin qudrat, Vatan tuprog‘i qimmat» maqolini izohlab bering.

4- guruh:

1) Matndan xulosa chiqargan holda «vatanparvarlik» va «vatangado» tushunchalarini izohlang.

2) O‘zingiz yashayotgan olamni,mahallani ta’riflab bering.

Guruhlar tomonidan topshi¬riqlar bajarib bo‘lingach, har bir guruhdan liderlar tanlanadi. Liderlar o‘quvchilar tomonidan bildirilgan fikrlarni umumlashtirib, yozuv taxtasida aks ettirilgan diagrammani to‘ldiradilar (diagramma bo‘yab qo‘yilishi ham mumkin). Qaysi guruh birinchi bo‘lib topshiriqni bajarib, yozuv taxtasida berilgan o‘z diagrammalarini to‘ldirsalar, o‘sha guruh munosib rag‘batlantiriladi.

IV. «Qizil va yashil kartochkalar bilan ishlash» metodi asosida o‘quvchilar bilimini baholash.

Izoh. Ushbu metodda yashil kartochka «tasdiq» (ha), qizil kartochka esa «inkor» (yo‘q) ma’nosini bildiradi. Savollar mavzu mazmunidan kelib chiqib, «ha» va «yo‘q» javoblariga asoslangan holda tuziladi. O‘qituvchi savollarni o‘qiganda, baholanayotgan o‘quvchilar savol mazmuniga qarab kerakli kartochkani ko‘rsatadilar.

Savollar:

1. «Vatan» tushunchasi «Ona» so‘ziga tenglashtiriladimi? (ha).
2. Zahiriddin Muxammad Boburning tug‘ilgan joyi Andijonmi? (ha).
3. Yurtimizda ko‘plab vatanpar¬varlar tug‘ilib o‘sganmi? (ha).
4. «O‘zga yurtda shoh bo‘lguncha, o‘z yurtingda gado bo‘l» bu topishmoqmi? (Yo‘q).
5. Vatanimiz poytaxti Toshkentmi? (ha).
6. Yaxshi o‘qimaslik, har bir narsani asrab-avaylamaslik Vatan ravnaqiga hissa qo‘shishlikmi? (Yo‘q).
7. Vatanimizda ko‘plab qadimiy, tarixiy yodgorliklar bormi? (ha).
8. O‘zbekiston mustaqil davlatmi? (ha).

Uyga vazifa. Abdulla Avloniyning «Vatan» she’rini yod olish, vatanparvarlik, oila, yurt haqidagi maqollardan topib, daftarga qayd etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. 2023 yil.
2. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni. 2020 yil 23 sentyabr.
3. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. –T.: Ma’naviyat, 2008.
4. Ishmuhamedov R.J. Innovasion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. –T.: TDPU, 2004.
5. Yo‘ldashev J. G‘. “Yangi pedagogik texnologiya yo‘nalishlari, muamolari, yechimlari”, “Xalq ta’limi” jurnali, T., №4 1999 yil.
6. Nazarova G.S. Pedagogicheskiye texnologii – etap evolyusii., jurnal “pedagogika”, №3 1997 god
7. Saidahmedov N. “Yangi pedagogik texnologiyalar”, Toshkent. 2003 yil.
8. Madumarov T. Kamoldinov M. Innovasion pedagogik texnologiya asoslari va uni ta’lim-tarbiya jarayonida qo‘llash: uslubiy qo‘llanma / T.: “Talqin”, 2012.-144b.